

Andrej
Hieng

Čudežni Feliks

– odlomek iz romana –

Ime: Feliks Edvard Kalmus.

Rojen, kje, kdaj: Zagreb, 12. marca 1921. (Ergo domneva gospe Kalmus-Missia, da je približno Hedine starosti, ne vzdrži preverjanja.)

Status: sirota. Nezakonski sin Silve Ane Kalmus, umrle 4. junija 1937 zaradi vnetja trebušne slinavke. (Oče anon.)

Šolanje: z odličnim uspehom opravljen šesti razred klasične gimnazije.

Zdravje: šibke, ampak trpežne konstitucije. Nagnjenost k bronhitisom. Včasih tudi h krčem. V otroštvu prebolel morbus Perthes, posledica je komaj opazno pošepavanje.

Študijska nagnjenja: naravoslovje, slikanje, bolje rečeno risanje ali prerisavanje. V naravoslovju: ihtiologija, sistematika. (Ribožnanstvo.)

Šport: brez interesa. Vozi kolo, plava, kolikor je nujno potrebno. Šolske telovadbe je oproščen.

Videz, posebna znamenja: majhen, morda še v rasti. Debela očala, -5. Žensko oblikovani nohti, velikost čevljev 39. Nos kratek, a obokan. Rdeči lasje in za to starost nenavadno čista, vendar s pegami posuta koža. Hitre kretnje, sunkovita hoja.

Značaj: v načelu introverten, včasih pa nepričakovano povsem odprt; v tem stanju kaže skoraj bolešno željo, da bi ljudem posredoval kako svoje spoznanje. Prijateljstev ne išče in ne sklepa. Brez topline je izbrano vljuden. Rad se izraža v sentencah. Vzkipljiv, često nestrpen. Posebna oblika arogance. Redoljuben. Pedanten.

Premoženje: brez omembe vrednega premoženja. Zaupan socialnemu skrbstvu, posebno pa naklonjenosti materinega in vsega drugega sorodstva, ki je – glasom poizvedb – popolnoma sposobno nuditi mu finančno in moralno podporo do konca študija.

Takšen bi lahko bil personalni list mladeniča, ki je lepega poletnega dne prispel v Š. in se naselil v graščini Kalmus-Missia. (Domačini so se

držali imena Missia.) Dan pravzaprav ni bil lep, deževalo je in ohladilo deželo, kar je bilo ljudem po dolgih vročinah všeč. Povedati je treba, da so se graščinski ušteli pri vlakih, da niso šli na postajo in da se mu je torej godilo kakor pred njim Erni; tudi prtljaga je, kakor za Erno, ostala na kolodvoru. Na prečki kolesa je mladega moža pripeljal poštar Grilc, kateremu tokrat niso privoščili vina. (Beti, kuharica.)

Zaradi tega prihoda, kot se je izkazalo, je bila hiša cel teden v nevihtah.

Mama in Leonid Jurjevič sta se zapirala, oba sta povzdigovala glasove, ni pa bilo dovolj razločno, da bi izvedeli kaj stvarnega o besednih bojih. Očitno je on zmagal, kajti prav tisti dan, ko se je nalegel dež, je mama omahnila v joku in odpovedi.

H kosilu je prišla zardelega nosu. Z žlico je brodira po juhi, da se je razločno videlo, kako ji je razburjanje vzelo tek; kdaj pa kdaj je spustila proti Leonidu nizek, napol užaljen, napol skesan pogled, potem pa se je odločila in udarila ob kozarec.

– Nekaj bi vama rada sporočila, je rekla hčerama. – In bom čisto kratka, poslušajta pozorno, da ne bo poznejših interpelacij. Oh, moja glava! Prežrla sem se do nekih odločitev, ki niso bile lagodne. Mislila sem, da se ne bom izkopala iz dvomov. Leonid Jurjevič mi je pomagal pri odločitvi, seveda sem mu hvaležna.

Tudi Rus je nehal jesti, tiho je prislonil žlico na rob krožnika in povetil glavo. Heda se je kosala z materinim pogledom; v njem je bilo za en poblesk smeha, ko je videla s prstani obloženo roko, ki je stiskala glavobol v senecih; otroci ne verjamejo v glavobol.

Mati je nadaljevala:

– Povedati vama moram, da je imel pokojni papa sestro. Govorim torej o vajini pravi teti. Živela je v Zagrebu. No, prejšnji mesec je umrla in zapustila sina, ki je nekaj starejši od Erne, tako vsaj se je izkazalo. Zakaj nismo imeli stikov, tega zdajle ne morem razlagati, prosim, da se zadovoljita z golimi dejstvi.

Erni je razbijalo srce v vratu, saj se ji je utrnila podoba nočnega spopada med očetom in mamó; in na ognjeni sliki je bila lisa, nejasno mesto: očetova sestra sredi postelje.

Heda:

– Kaj je z bratrancem?

– Saj o tem govorim! In ne skači mi, prosim, v besedo!

Vmešal se je Skobenski:

– Calma, prijateljica! Beruhige dich!

Natočil ji je kozarec vina, da bi tako pomagal čez nastalo napetost. Očitno je bilo, kako je zadovoljen, ker mojstri dogodke.

– Prišel bo! je zaklical. – Bratranec Feliks!

Ko je mama izpila, se ji je zazdelo, da mora znova prevzeti besedo in vse pojasniti.

Fant je po materini nenadni smrti ostal sam v stanovanju, no, pravzaprav je bila pri njem neka stara služkinja. Pravih prijateljev pokojnica in

mladenič nista imela, komaj znance; med temi znanci je bil odvetnik, ki je poizvedel, kje je kakšno sorodstvo, napisal je pismo in ga naslovil nanjo; v pismu je pojasnil položaj in osirotelega Feliksa Kalmusa priporočil sorodniški dobroti, saj bo drugače odvisen od – prav tako se je odvetnik izrazil – mršave krave, ki se ji pravi socialno skrbstvo.

– Priznam, da sem bila zelo zmedena in da sem oklevala. Sorodnik, ampak vendarle tuj človek, nota bene v nerodnih letih... Naj ga sprejemem pod streho in si nakopljem novih skrbi? Leonid Jurjevič, kaj bi tajili, Leonid Jurjevič je svoji dobroti našel ključ, prepričal me je, kako je treba ukrepati, kaj je humano in edino spodobno. Vzeli ga bomo za svojega! Telegrafirali smo v Zagreb. Danes ali jutri se pripelje!

Skobenski se je za hipec pokroviteljsko dotaknil njene roke, namuznil se je in zatrdil, da je s svojo priprošnjo trkal na odprta vrata: kdo ne pozna gospejinega srca, kdo ne ve za njeno dobrotljivost. Dekleti sta mislili svoje, morda celo Beti, ki je servirala drugi obrok, saj so bile ob zaprtih vratih poslušale nekajdnevna pogajanja, pa torej o odprtih vratih ni moglo biti govora ne v navadnem, ne v prenesenem pomenu besede.

Erna je pomnila nočna razodetja, ki so ji z bengalično lučjo obsevala eksistenco in napovedano naselitev bratranca Feliksa Kalmusa. Strah. Odklonila je hrano, ko ji je Beti pomolila pladenj pred nos; slabost ji je prihajala, nekaka vročina ji je lezla po hrbtenici. Heda je s svojim zvitim zelenim pogledom vse pregledala, vendar ni hotela siliti v sestro.

Ker je bil led bolj ali manj prebit, so se začeli pogovarjati o praktičnih stvareh v zvezi s fantovim prihodom.

Sklenjeno je bilo, naj se mu dodeli spalnica v drugem nadstropju, v tako imenovani tujski sobi. Odvetnik je sporočil, da je po nagnjenjih učenjak, torej mu je treba postaviti med okna etažero za knjige. (Gospa je besedo učenjak opletla z majhnim smehom.)

Bogve, ali je dobro opremljen s perilom? Koliko časa je trajala bolezen njegove matere?

V kuhinji ne bo spremembe. Jedel bo to, kar se pač kuha, saj ni musliman ali jud.

– Ste prepričani? je na kratko zamrmral Skobenski, a že zamahnil z roko, kot bi te besede – ne bodi jih treba – odganjal.

Bojo težave pri komunikaciji? Erna in Heda znata slabo hrvaško. Kateri jezik še govori? Sicer pa se mladi ljudje in mladi kužki brž sporazumejo.

Prav takrat ga je poštar Grilc pripeljal na biciklu; prtljago bo dostavil, ko se bo vreme malo uneslo – kaže, da se bo – je naročal Beti. (Mladenič je poštarja na peronu kar ogovoril in mu pojasnil svoj položaj. Nič ga ni bilo sram zaradi smešnega prevoza; o tem je bilo zvečer govora v gostilni.) Slišali so, da si skrbno briše čevlje v predpražnik, potlej je tudi precej časa otresal dežnik. Vstali so izza mize; pravzaprav je bilo kosilo končano, računati je bilo seveda, da je prihajalec lačen in da mu ne bo treba postreči.

Ostro je potrkal na vrata salona, potem je z drobnimi, ampak odločnimi koraki prišel do jedilnice in se ustavil na pragu. Ker je bilo zaradi dežja

in nizko visečih oblakov precej temno, je nad mizo gorel lestenec. Osem žarnic se je bliskalo v debelih steklih njegovih očal: zadaj so bile črne, zelo pozorne oči, ki so skakale od obraza do obraza.

Bil je majhen, rdečelas.

Gospa je stopila proti njemu. Pozdravila ga je.

V imenu vseh navzočih mu je izrekla sožalje. Usoda se res tako čudno in hudobno igra. Dejala je, da obžaluje, ker se šele zdaj seznanjajo.

Feliks je aktovko, ki jo je oberoč stiskal k prsim, spretno prestavil pod pazduho in kakor kak dvorni svetnik poljubil ponujeno roko. Zahvalil se je za sprejem, sploh za vso dobroto, katere je bil deležen; ganjenosti pa ni kazal. Govoril je slovensko, natančno, malce trdo in šolarsko. Priklonil se je še sestričnima; Heda se je komaj ubranila hihitanja.

Ko je mladenič zaslišal ime Leonida Jurjeviča, mu je vrgel stavek v ruščini.

– Oh, vi govorite rusko? se je ta razveselil.

– Nekaj malega sem se učil. Drago mi bo, če mi boste kaj popravili. Vaja dela mojstra, pravijo. Samouk sem, saj veste. Vnaprej se oproščam!

Skobenski je pomenljivo pogledal gospo, kot bi hotel reči, da se je izpolnilo nekaj, kar je bil napovedoval, toda ona je medtem fanta povabila k mizi, gotovo je lačen. Odgovoril je z natančnostjo, ki je bila očitno del njegove narave in ki jih je zmerom bolj osupljala.

– Prisrčna hvala! V Zidanem mostu sem pojedel malo mešano in popil kislo vodo. Šest dinarjev petdeset. V takih lokalih je vse dražje. Bilo je potrebno, ker nisem zajtrkoval. Mislim, da se mora človek pri hranjenju držati reda! Prepogosti obroki niso zdravi. Hvala lepa!

Tako so torej posedli v salonu. Beti je prinesla črno kavo; Feliks se je ubranil, rekoč, da mu povzroča nemir in nespečnost. Sedel je s pol zadnjice, podoben preganjancu ali človeku, ki se mu mudi med pametnejše sogovornike. Iz žepa je izvlekel kos jelenove kože in začel čistiti stekla očal; oči, ki so bile pod dioptrijo ostroglede, so se mu skalile.

Šalili so se zaradi smešnega prevoza. Ni kazal zamere, še sam se je smejal.

Govorili so, kakšno je vreme v Zagrebu in da pravzaprav ni velikih razlik.

Vljudnost ga ni minila, ampak bil je hladen.

Heda ga je vprašala, kaj ima v aktovki. Tedaj je prišla nadenj sprememba. Hitro je poveznil očala nazaj na nos, odprl aktovko in začel govoriti s hlastno vnemo.

– Prosim, je rekel, – tule je pižama, tule neseser, ki mi ga je podarila mamica za zadnji božič, tule imam blok za risanje, knjigo Bade: Die mitteleuropäischen Süßwasserfische, akvarelne barve. Glejte, kakšni fini čopiči! Ugotovil sem, da je pri študiju rib zelo koristno, če jih rišeš po predlogi. Imate kak leksikon pri hiši? Brockhaus? Mayer? Na ta dva leksikona se človek lahko zanese. Biti moraš seveda natančen. Tudi spomin je potreben. Morda vam ni znano, da se ukvarjam z riboznanstvom, kolikor mi je mogoče ob dolžnostnem študiju. Seveda, saj niste informirani, pravza-

prav se ne poznamo. Ura izgubljena, ne vrne se nobena. Ali pa se vrne in ti sede za vrat, hudič vedi! Pardon!

Dodobra se je sprožil, stavki so mu postajali daljši in bolj zaviti.

– Nekatero moje risbe so bile ob koncu leta na šolski razstavi. Mislim, da ne bo preveč neskromno, če poudarim veliko število obiskovalcev na tej razstavi in če omenim, kako je banovinski inšpektor, gospod doktor Zvonimir Sić, moje študije pohvalil, ker je kot strokovnjak precenil, kolikšen trud je bil potreben za izdelavo v malih formatih. Naj povem, prosim, da se pri upodabljanju rib najbolj obnese dobri stari kitajski tuš, upal pa bi si trditi, da se obnese pri risanju vseh vretenčarjev, saj veste: jasna, zanesljiva kontura! Tole imam neprestano pri sebi, ostalo sem pustil v kovčku na postaji, zimsko robo bo poslala Mici za mano. Mici je naša služkinja, ki si bo zdaj iskala novo službo, morda bo kaj našla v kakem letovišču ali zdravilišču, ljudje hodijo zmerom več na počitnice, čeprav se govori, da postajajo časi v Evropi nevarni. Ne vem, kakšno je vaše mnenje? Mislite, da bomo v kaj zabredli? Da se kaj kuha? No, tule imam bambusno trsko za hitro risanje. Skiciram principiuelno s tušem, nikoli s svinčnikom, tako pride do zanimivih stranskih, lahko bi rekli slučajnih učinkov, ko se, recimo, trska zatakne ob hrapav papir, da se tuš razprši. Frc! že so tu pike na postrvi. Postrvi vsi poznamo. Salmo Fario. Olivno zelen hrbet in rumeno zeleni boki. Frc! se razšprica tuš! Pike so v resnici črne in oranžno rdeče, včasih imajo modrikast obroč. O postrvih govorim samo zaradi primera.

Osuplo so strmeli vanj tudi še po tem, ko je zložil priprave nazaj v aktovko. Očala so mu zlezla po nosu navzdol, čop nad čelom se je vzdigoval od gostega govorjenja.

Zaskrbljeno je vprašal, ali se jim zdi predmet njegovih študij morda nepomemben spričo trenutne situacije v svetu. Nikar naj ne sodijo na vrat na nos. (Heda je tuhtala, če se le ne norčuje.)

On je nadaljeval.

Lotil se je vode, od potočka do oceana. Prepričan je, da človeštvo premalo časti vodo in njena brezštevila bitja, ki so tako daleč od ljubega boga v nebesih, a ravno zato tako samostojna. Kaj je v globinah marianskega jarka? Pradavnina v temi? Skrivnost začetkov. Vprašanja.

Skobenski, ki ni bil vaju, da kdo drug vodi pogovor, je s pokroviteljskim nasmehom izjavil, kako se, po njegovem mnenju, nekateri oceanografski misteriji vse preveč obešajo na veliki zvon, in da bi on, če bi že moral izbirati, več pozornosti in ljubezni posvetil omenjeni mali božji postrvi kot pa pošastim marianskega jarka; predvsem, je dejal, bo do smrti trdil, da so najgloblje, najpomembnejše globeli tule, v človekovi notranjosti.

Potrkal se je po prsih. Potlej se je zarotniško namuznil.

– Vendar vam je šteti v dobro, mladenič, da rišete ribe. Od ribe ni daleč do... no, saj veste o monogramu!

– Vem!

Gospo se je zazdelo, da so v pogovoru zašli, postala je nemirna, skušala si je pomagati s kulinariko, čeprav o kuhanju ni vedela kaj dosti. Omenila je, da je postrv najboljša med aprilom in septembrom in da naj

tehta med četrt in pol kilograma; priporočala je kuhano in polito z zelo svežim maslom.

Očitno je bilo, da učenega, stremuškega mladeniča, ki je sedel na polovici riti, kuhane ribe čisto nič ne zanimajo, da mu celo zbujajo odpor.

– Oh, seveda! Oh, seveda! je nestrpno mrmral.

Potem se je obrnil k Skobenskemu in vprašal:

– Kaj pa jesetri?

– Prosim –?

– Prišlo mi je na misel, da mi boste kaj povedali o jesetrih. Vaše velikanske reke! Vaše velikanske ribe!

– Zbegali ste me. Ihtiologija ni moj fah.

Prvikrát se je zgodilo, da sta dekleti ugledali na Leonidu Jurjeviču znamenja nekakšne zadrege. Ozki obraz je prešinila rdečica, komaj opazna, a vendar, odkašljal se je za dlanjo in s posiljeno veselostjo priznal:

– Glej ga, fanta! Jesetri? Tabula rasa! Priznam! Analfabet na celi črti.

Bratranec Feliks je po željve stegnil vrat in potisnil debela očala proti sogovorniku, kot da si ga hoče do podrobnosti ogledati, preden ga bo zaskočil z novim vprašanjem.

– Nič hudega, pustimo jesetre! je dejal pomirljivo. – Zanimajo me tudi eseni, gospod.

– Eseni?

– Eseni!

– Ločina? Judovska?

– Ja!

– Zelo zanimivo . . .

– Morda prehitro menjavam pogovor. Skačemo. Pardon! Se opravičujem zaradi nesistematičnosti pri spraševanju! Zelo mi je neprijetno, če vas s tem nadlegujem!

Ni še prav dorekel, ko se je Heda pretegnila, da so pod njeno težo zabrnele vzmeti v naslanjaču; oči so se ji zabliskale, planila je v smeh in se smejala v dolgem, vzpenjajočem se loku, bolj in bolj poredno.

Seveda so se vsi obrnili proti njej. Debeluška je nazadnje stišala smeh in prostodušno zinila:

– Leonid Jurjevič, saj vendar vidite, da vas vleče! Za norca vas ima!

Pozneje so krožile razne variante o dogodku.

Heda je trdila, da je bilo povsem otročje in nedolžno; sklicevala se je na pravice, ki jih imata šala ter norčija.

Erna pa si je za večno zapomnila, kako sta Leonid in bratranec Feliks hkrati planila pokonci – Leonid je stol tudi prevrnil – kako sta stala sredi salona, smešno različna po višini, a vendarle oba dostojanstvena, kako je Feliks srepel v konice čevljev, medtem ko je skušal Rus nesramnega dekleta uloviti z očmi in ga ukrotiti; Erni se je istočasno zapisalo v spomin, da je mama odhitela k oknu, da ga je skušala odpreti: ni ji uspelo, potlej je od daleč zamahovala s pestjo proti Hedi; mrmrala je nekaj o impertinentni smrkliji in nehvaležnici. (Res čudna, ta zbeganost; ljudje so jo poznali kot

premočrtno in rezko ženo: morda, tako je preudarila Erna, morda so se ob Leonidovi nepričakovani slabosti še njej malo zamajala tla pod nogami.)

Leonid Jurjevič se je priklonil kakor v Peterhofu.

– Gospodična Heda! je rekel z glasom, ki se je komaj zaznavno tresel. Vikal jo je. – Vem, kaj so jesetri. Vem, kaj so eseni. Vem še marsikaj drugega, kot bi se bili lahko prepričali v dolgi dobi družinskega prijateljevanja. Jasno mi je, da me skušate imeti za norca *vi*, ne pa ta izobraženi in vljudni fant. Dal vam bom nekaj časa, da premislite, kakšen respekt mi morda dolgujete.

Debeluška je vzkliknila:

– Leonid Jurjevič, *vikate* me!

On se ni menil, z visoko vzdignjenim nosom je odkorakal iz salona in precej trdo zaprl vrata za seboj; gospa je bila nekaj trenutkov zbegana, ampak nazadnje je preskočila načela gostoljubja, ob šumenju plisirane krila je pohitela za prijateljem, tudi ona je drlesnila z vrati, iz veže se je zaslišalo mešanje razdraženih glasov.

Koraki po veži, stopnice, koraki v prvem nadstropju.

Feliks se je obrnil k Hedi. Hipoma je bil docela drugačen. Gledal jo je, kakor da sta sredi zabave, na kateri sta ušpičila lumparijo. Brez prehoda. S fanta je odpadla pedantnost in starikavost, opustil je vojaško držo v pozoru.

– Ti si pa res posrečena, Heda! se je hehljal. – Komaj stopim čez prag, mi že podstaviš nogo. Sorodniška dobrodošlica, res!

Zapomnil si je njeno ime; zaradi tega je zardela. Hitro, kolikor ji je obilnost dopuščala, se je spravila pokonci.

– A misliš, da se jaz za vsako figo opravičujem? Ne, ne bom se! In koga se sploh bojiš?

Takoj ji je odgovoril, veselost se ga je vztrajno držala; smejal se je na noter, z okroglimi kretnjami je podčrtaval in izčrtaval besede. (Majhne, opičje roke.)

– Koga da se bojim? Sploh ne gre za strah, gre za običaje! Mama mi je umrla, očeta ni, sirota sem, kot se pravi, za sirote pa veljajo posebna pravila obnašanja, ki se jih je treba držati, če nočeš priti na državno košto. Razumeš? Ali bi lahko malo konjaka, zdaj ko smo sami?

Erna je prijela steklenico in mu natočila; opomnila je, da pri njih konjak navadno pijejo samo odrasli. Nič se ni menil za opombo. Heda je šla mimo njega, parket je škripal, ustavila se je ob polici in začela z nohtom praskati pozlato s hrbta neke knjige.

Dež je bil medtem ponehal. Očitno se je pretrgal oblak, saj je v prostor pljusnila modrikasto srebrna svetloba. Pozneje so se oblaki odpirali in spet zapirali. Prišla je Beti in ugasnila lestenec v jedilnici.

– Sicer pa je čisto prav, da si se norčeval iz njega! je rekla debeluška čez ramo.

– Pssst!

Fant je izpil konjak, pobral aktovko in se obrnil k Erni, ki je bila ves čas v senci in zunaj dogajanja.

Zaprlo mu je sapo.

Njena lepota ga je zaslepila, ko sploh ni pričakoval; šele zdaj se je je zavedel, razodela se mu je v svetlobi, ki je prihajala in odhajala, v plimovanju popoldneva: griva, trepetajoče gnezdo rdečkastih las, obdano z avreolo lip in lipovk, dolgi vrat, po katerem se igrajo sence laskov, pa komaj zaznaven nastavek podbradka, smetanasta koža na rokah in v izrezu; njene oči niso bile zelene, kakršne so bile mamine in Hedine, marveč globoko rjave, skoraj črne, z zlatim sevanjem in vijoličnimi sencami.

Zdela se mu je nevarno zrela. Zbegalo ga je, menil je, da ona ve nekaj bistvenega o življenju, česar on ne ve, navzlic učenosti. Celó o njem ve nekaj njemu skritega.

Skušal se je rešiti iz očaranosti, ki mu je bila nevarna, zato je začel spet govoriti in vprašal, kje bo stanoval; pošalil se je: tej hiši pravijo graščina, on ni vaje graščin in se bo moral marsičesa naučiti.

– Rus ti bo povedal! je zamrmrala Heda.

Erna pa je pripomnila, da je očitno zaslišal poštarja Grilca, ko ve celo to o graščini.

– Gril se piše?

– Grilc! Konverzacija na biciklu.

Fant je potegnil iz žepa beležnico in si poštarjevo ime zabeležil. Dekleti sta se čudili, kaj bo s tem. Potem so ugotovili, da je res že čas, da mu pokažejo sobo. Heda je rekla, naj gresta kar sama; debeli ljudje so vedno potrebni počitka. Erna je vedela, da je tako imenovana tajska soba pripravljena in da je bilo mamino razlaganje, koliko je še treba urediti, govor post festum.

Na stopnicah nista nikogar srečala. V prvem nadstropju je dišalo po lavendlu, v drugem ju je objel zrak s podstrešja, ki je bil pregret in prašen. Erna je odprla vrata. Bila je že dovolj izkušena, da ji je bilo jasno, s kako globoko žalostjo nas utegne navdati slika bivališča, s katerim se bomo morali spoprijeti in se ga navaditi, še preden nam je prejšnje izginilo iz občutkov.

Sonce se je spuščalo. Vstopila sta in Feliks je v hipu zaobjel podobo sobe. Njegove veвериčje oči so švigale sem in tja in izbrskale predmete, ki so se jim zdeli značilni ali pozornosti vredni. Bilo je zatohlo, v zatohlosti pa so tičali sledovi nekih davnih parfumov. (Soba za goste.)

Smer: zahod; in zdaj ura zahoda.

Dve okni, obe zaprti. Stene so pobarvane z modro barvo, da je luč kakor pri dnu napol izpraznjenega bazena.

Preproga pokriva samo sredino sobe. Rožnata podlaga, zeleni romboidi na robovih.

Precej velika ovalna miza z intarzijami drži tintnik, tam je tudi karafa z vodo in nekakšen almanah. Na podstavku tintnika miniaturni kipec diskobola.

Medeninast lestenec visi natančno nad sredino mize, meče senco. Okus podeželskih bonapartistov. Pet tulcev v obliki sveč, motne žarnice.

Postelja, nenaden in trmast spomin, da se čudiš, zakaj. Postelja je

visoka, altdeutsch, takšno je videl v nekem ženskem samostanu, v katerem so jim prali posteljno perilo: bila je kamra vratarice, njeno ležišče. (Pritlikavka v noši pomožnih sester.)

Na levi je predalnik. Predali so odprti, ker se morajo prezračiti.

Dve podobi. Jeklotisk: Napoleonovo kronanje. Zraven stikala barvasta reprodukcija: Nicolas Poussin, Pokrajina z Orfejem. Pevec in krave.

Pleteni naslanjač samuje v kotu.

Nad posteljo je neki ljubitelj filma z žebličem pripel fotografijo Errola Flynna.

Erna je stopila mimo Feliksa do oken in jih odprla. Neke davne noči je tu hlipala v blazino. Leseni obroči na gardini so zašklepetali, ko je odgrnila zavese, v šipo se je ulovil žarek in zletel čez sobo, svežina je pljusnila, zadišalo je po mokri zemlji, po travah, po lipovem cvetju in seveda tudi po Leonidovih vrtnicah, ki so rase okoli cele hiše, povsod, kjer so jim drevesa pustila malo sonca. Sence so se bile podaljšale, potke so bile kakor pokrite s progasto kožuhovino. Kristalni zrak je spet nosil metulje, luže so odsevale odhajajoče neurje.

– Poglej!

Na levi strani razgleda se je med dvema visokima lipama bočila mavrica.

Pod tem slavolokom je zdaj Erna prvikrat v življenju razločno, pri polni zavesti videla domači trg, ki so mu nekateri prijaznejši pravili mesto. Do tja je bilo nemara nekaj več kot kilometer, a po dežju je vse bližje.

Ni mogla odtrgati oči od magično razsvetljene panorame, bila je osupla in kakor osramočena. Seveda tudi očarana. Prišlo ji je na misel, da je hodila z zavezanimi očmi mimo hiš in cerkva in travnikov, ker je domnevala, da jih pozna na pamet; v resnici jih ni poznala nič bolje od domačij in cest v svojih sanjah.

Feliks je gledal z njo. Vonjave so ga omamljale. Med njimi je bila najvznemirljivejša vonjava dekletove bele kože.

Erna je zmajala z glavo.

– Naš trg! je zamrmrala sama pri sebi in se posmehnila, bolj začudeno kot občudujoče.

Vrh griča je stala cerkev z dvema zvonikoma; zvonika sta pred mesecem dni dobila novo streho iz bakra, da sta se zdela podobna trobentačema med bitko: vrh neba so zadnji oblaki bili zadnji boj, modrina je zmagovala. Cerkev je bila z levo stranjo obrnjena proti soncu in je žarela, takoj zraven je cesta opasovala dekanijo, jagredi okoli mežnarije so segale do mavrice, od katere je padal mil in spreminjast lesk na ves okoliš. Na desni je stala stavba Hranilnice. V dveh nadstropjih so se bliskala okna, eno pa je bilo odprto, da se je videlo v globino sobe; bela gospodična je ravnala rože v vazi. Pri kovaču je pes vlačil verigo čez dvorišče. Glavna ulica se je odpirala v globino pokrajine, kamor se je prevešala bašovinska cesta in paralelno železniška proga: beli dim lokomotive je kopnel pod perotjo samotnega črnega oblaka, ki je bežal. Gospodinje so bile postavile škafe na dež, da bi nalovile vodo za umivanje las. Mesarjev Fonzi – vsaj domnevati

je bilo, da je on, videlo se ni – je turiral motocikel. Na drugem koncu naselja je nekdo začel sekati drva. Pod cerkvenim gričem so ležale tri vrste hiš, pisane strehe, drvarnice, posamezna drevesca. Zadaj nebo. To in ono sleme se je ugrezalo, vmes so bile na novo krite strehe in popravljene dimniki, iz nekaterih se je začel vzdigovati dim. Ob sivem Serajnikovem travniku, večna senca, je potok prihajal skoz zaveso jelš, delal je ovinek, pred ovinkom pa je bil most z enim lokom, o katerem se je Leonid Jurjevič rad šalil, da je turške pasme.

Papirnica je stala zunaj podobe, na levi, potok tod še ni bil umazan od nje.

Slišala sta, da je Beti začela iztepiti preprogo.

Potem je Feliks vprašal:

– Kakšni so pravzaprav ljudje tukaj?

– Kako, ljudje?

– Domačini, saj vendar kapiraš!

Ni ga takoj razumela, morala je premisliti. Obrnila se je proti njemu in ugledal je pokrajino v zenicah in nežno meso ob njenih zobeh, ko se je nasmejala.

– Daj no! je rekla. – Nikar ne bodi smešen! Domačini? Saj komaj vem, koga poznamo. Župana. Dekana. Ravnatelja Vernika. Grilca, sevêda. Prokurista v papirnici. Mesarja in peka. Pa kmeta Strnada, od katerega dobivamo mleko. Koga še? Bom premislila in ti sporočila, če te bo še zanimalo.

– Erna, zanimalo me je, *kakšni* so, imena niso važna.

– A ti povsod, kamor prideš, študiraš ljudi?

– Jasno!

– Moj bratranec etnolog! Se ti zdi važno? Ali pretepajo žene, kdo pije žganje, kdo vino, kje je njihov Tarzan? Važno?

– Seveda!

– Ljudje in ribe! Kaj je na prvem mestu?

– *Moje* znanje!

– O! Mislim, da te majčkeno že razumem . . .

– Daj!

– Mi smo imeli včasih cele tedne polno hišo, ampak tisti ljudje so bili od drugod. Prihajali so z Leonidom Jurjevičem. Vem, da to ni tisto, o čemer sprašuješ.

Ko je padlo ime Leonid Jurjevič, je Feliks za hipec priprl oči, kot bi poslušal notranji glas, vendar mu ni sledil, marveč je že hipec pozneje popadel nit pogovora na čisto drugem koncu, pri dnevnikih stvarih.

Vprašal je, kdaj je ponavadi večerja.

Prosil je, naj ga pokličejo, ko bo poštar Grilc pripeljal njegovo prt-ljago. Prav je, da mu kaj dá za prijaznost.

Zanimalo ga je, ali je papirnica njihova; ko je pritrdila, je hotel vedeti, kako prosperira. Kazno je bilo, da ne razume Ernine nezainteresiranosti in da bi bil pri volji razpletati o konjunkturi za papirničarstvo in sploh o položaju podjetij.

Videl je očetov portret v salonu. Ravnokar končano? No, slikanje po

predlogi, tudi po fotografiji, ni nič manjvrednega, če je slikar natančen in bister. Očitno je bil oče energičen mož. Njegov stric, ki ga ni nikoli videl.

Erna se je pri tej pripombi vznemirila.

Feliks je hvalil energijo. Potem je zašel v sentence. Rekel je, da je seveda energija lahko tudi nevarna, če prihaja iz nizkih nagonov in če ni obtežena s pametjo. To se zdaj po svetu vidi na vsakem koraku. Stric je bil bogat. Bogastvo daje varnost. Varnost rodi ponos. Ponos se rad spridi v prevzetnost. Nič pa ne traja, nič ne obstane brez popravila.

Erna je zagrnila zavese, ki so se napele kakor jadra. Rekla je, da bo šla.

Prosil jo je, naj še malo ostane. Dejal je, da ga skrbi, kako bo pri večerji sprejet od gospe tete in od gospoda Leonida Jurjeviča, saj je jasno, da je sramota, če tako mlad fant sproži škandal, ko komaj prestopi prag hiše, ki naj bi bila poslej njegov dom.

– Kaj pa Heda?

On je bil kriv, ne Heda.

Nič več se ni šalil. Videti je bil resen in grenak, čeprav se je trudil z majhnim nasmehom.

– Tak človek sem. Mama je govorila, da je moja zoprnost nebotična.

– Pusti zdaj to!

– Vsak lakast čevelj pohodim. Nikomur nisem simpatičen. Žaba s špegli. Škandal naredim kar mimogrede, delnice mi pa padajo, padajo...

Med tem lamentiranjem je hodil od mize do pletenega stola in spet nazaj; ko se je ustavil, je hitro vprašal:

– Kaj me ne boš vprašala, kdo je moj oče?

Gledala sta se čez žarek, ki je zdaj skoraj vodoravno rezal sobo.

– Ne! Ne bom!

Erna je odšla; v hrbet jo je pritiskal žareče začudeni pogled njenega bratranca, pa je vedela, da se njun pogovor še zlepa ne bo končal.

– ... in niti ene besede za korajžo mi ni privoščil, zahrbtno se je režal, skomigal z rameni, potlej je rekel, da pač ni več šans za Leonarde in da naj se ene same stvari primem in da naj bom kar lepo skromen in da sem še moker za ušesi, jaz sem ga pa vprašal, v katerem predmetu sem slabo ocenjen, nato je on prav strupeno zabevskal, naj ga ne vlečem za besedo na tak pravdarski način, ker, prosim, nismo v sinagogi ali na borzi, in sploh ga ne vlečem za besedo, ampak dobesedno za jezik, česar on ne bo prenašal saj nima niti najmanjšega respekta pred mladoletnimi vsevedneži... Pazi, Erna, da mi ne prevrneš lončka z barvo, ko se mi je tako posrečila: fina transparentna in obenem svetilna barva. Saj si lahko misliš, kako bi mogla biti peščeno travnata in kakšne težave bi imel, če bi hotel zarisati žarek, ki se zalomi na gladini, seveda z rumeno, a rumena bi ne imela leska, tale zelena tule, vidiš, tale na koncu škatle, bi jo kratko malo požrla, da bi bilo vse skupaj špinača z jajcem. Voda se zdi samo oslom in diletantom lahek problem. Slikarski. Jasno, če malaš en parnik, ki plava proti tebi, narediš valove kot frizer ondulacijo in čisto vseeno je, kam boš položil katero

barvo, od prve do zadnje pridejo na vrsto, še celo cinkova bela za peno ob krmi, za tako imenovani Bugschaum, to res ni kaj zelo učenega, moj sošolec Valdec je zmazal serijo akvarelov z ladjami in jih razstavil na tisti šolski razstavi, saj sem pravil o njej. On je mene zafrkaval in je rekel, da svoje ribe lahko prodam kakšnemu ribjemu oštirju za reklamo, potlej sem jaz njemu rekel: »No, Valdec, tvoje morje je zagvišno strupeno, toliko je barve v njem, ribe so že zdavnaj pocrkale. In poleg tega,« sem še rekel, »veliko je dima in cela kraljeva familija!« Saj veš, Erna, da imajo boljše ladje imena po kraljih in princih. A propos, tule v časopisu berem: Njeno Veličanstvo Kraljica Marija v Dubrovniku. Sprejema se je udeležil ban zetske banovine, gospod . . . in tako naprej! Debele gospe bi se morale ogibati vročine, sicer pa meni nič mar! Poglej bitje pod vodo, v prelepi svetlobi, v gibu, v trepetanju, oh, to je skrivnostno, to je nekaj, kar človeka pretrese in mu požene kri po žilah – stara vodna pot – lej, lej jo, postrv, kako se je zasukala, kako je vzalovala element! Odložila bova čopič! Pero in eno kapljo tuša. (Tuši so tudi barvasti, ampak midva bova ostala pri črnem!) Eno kapljo, sem rekel. Poskušaj mi slediti in glej pozorno, z občutkom: no, poteza gre v rahlem, rahlem, rahlem, majčkeno čipkastem cikcaku, takole, vidiš, popolnoma brez teže, brez pritiskanja, navzgor po krivini hrbta, tule pa hiter zasuk navzdol, opla! brez skrbi bodi, vidiš, počitek pri zasuku, tuša že skoraj ni več, samo še za tenko črtico proti peruti. Zadovoljna? Kaj je tu, kjer sva zavila? Narisala sva pregib telesa, ergo tudi prostor! Bitje v prostoru, členovito bitje v prostoru! Kako se reče slovensko? Vretenčarji, saj! Zdaj delam na pamet, prve risbe rib pa sem risal po predlogah iz Mayerjevega leksikona, kar mi je prav gotovo koristilo. Band 6. Prachtfische der südlichen Meere. Mamo sem strašil z morskimi psi, narisal sem enega in rekel: Takega prav lahko še kdaj kje srečaš . . . *Carcharias glaucus*. Dobro sem zmerom zadel kladivarja. *Zyganea malleus*. Z mamico sva se dobro razumela. V povprečju sem bil srečen, kot se reče. Ne zmerom. In vedno manj . . . Včasih pride taka čudna in strupena puščoba nad človeka, da bi se lahko reklo malodušje, kajne, in takrat se ti zdi, kot bi bil sam obsojen na plavanje po akvariju. Ne smeš misliti, Erna, da bom zagotovo študiral naravoznanstvo, kot morda ljudje pričakujejo, ker toliko časa zabijem za tole risanje in analiziranje. Naša zavest je hiša z mnogimi tisoči oken. Ali naj torej sedim kar pri enem? Velikanska hiša, gromozansko prostorna hiša, jaz pa skoraj nikamor ne vidim, včasih me je strah, kako se bo izteklo, zelo me stiska pri srcu, tebi lahko povem, zdi se mi, kot bi ne imel skoraj nobenega prostora in časa pred sabo, kot da mi je bilo tako malo odmerjeno. Če mi je skopo odmerjeno, potem nima smisla, da se selim od okna do okna.

– Takole, gotova je! Ribica, postrvica! Začel sem z eksotičnimi ribami in pristal pri tehle hribovskih rojakinjah. Oprosti, da sem te moril s puščobo, s fantazijami o prihodnosti, ki je ni! Dovolj neumnosti! Včeraj sem govoril s tvojo mamo. Vprašala me je, kakšne namene imam za prihodnost, kje se bom šolal, ali se bom vrnil na staro gimnazijo v Zagreb in podobno. Bil sem v hudih škripcih, ker mi ni jasno, kakšna je moja osebna finančna

situacija in kakšna je vaša. Pravzaprav celo nekaj več vem o vaši. Saj si videla, da sem dosti hodil naokrog in da sem obredel trg in okolico, ko pa tako postopaš, slišiš vse mogoče, hočeš nočeš, nekaj je očitna laž ali fantazija, nekaj pa se te prime, ker se ujema s tistim, kar sam opaziš. Recimo: vaš avto je naprodaj. Kako praviš? Bi morda moral reči »naš« avto? Hvala za prijaznost, ampak zdi se mi, da moram ohraniti hladno glavo in nekaj zadržanosti, upoštevati moram, kaj je sorodniška dobrotu in kakšne imam sploh pravice znotraj te dobrote, celo če izpustim premislek o tem, koliko parazitov lahko hrani eno premoženje. Praviš, da čenčam? Moji stavki se ti zdijo predolgi? Nemci kupujejo podjetja po deželi, vendar se zaenkrat še nikar ne tresi, da bo kdo potegnil posteljo izpod tebe. Avto je pa naprodaj. Šoferja nimate več. Zelo fino si pripovedovala, kako vas je Leonid Jurjevič vozil po deželi, in kakšen norec je za volanom, saj od gospoda ruske provenience ni mogoče pričakovati drugega. Horch je močan voz in zagotovo pravi užitek za pravega norca... Včeraj se mi je z Leonidom Jurjevičem namerila prav čudna štorija. Srečal sem ga v parku, nekaj malega sva se pogovarjala, in da bi mu izkazal prijaznost, kot se to pač počne s starejšim človekom, sem mu rekel: »Leonid Jurjevič, v časopisu sem bral, da bo imela v Ljubljani recitacijski nastop gospa Marja Andrejevna Vedrinskaja, nekdanja članica Imperatorskega Aleksandrijskega gledališča v Peterburgu. Kako to, da je očitno ne boste šli poslušat?« Kakšna reakcija! Prebledel je in preden se je to končalo, je zaripnil, če pri tako koščenihih licih sploh lahko rečemo, da zaripnejo. Prav prebadal me je z očmi, ni vedel prave, potem je pa zarenčal. (Se opravičujem za izraz!) »To ste brali v časopisu?« je vprašal. »No, jaz sem pa ravno tam prebral, da desetim milijonom Kitajcev grozi smrt od lakote! Ne spreglejte, prosim!« In se je obrnil na peti in odšel. Zelo je bil jezen name. Kako to? Ali morda tako zelo zaničuje igralce, da ga je kar zakuhalo, ko sem mu omenil to Marjo Andrejevno. Prav skrivnostno je, Erna, da se meni zmerom, kadar Leonid Jurjevič pove kaj svečanega, vsili občutek, kot bi gledal igralca kake tragedije. Tista široka polkrožna kretnja, desna noga malo naprej in navzven in, recimo: »Rois, tremblez sur le trône, et craignez leur justice...« Pssst!

– Torej, ko mi je teta, tvoja mama, svetovala, naj že kar zdaj, brez ozira na počitnice, premislim, kje in kako se bom v prihodnje šolal, sem prišel v zadrego, v pravo duševno stisko, vse do solza, ker moram kratko malo vedeti, kolikšne izdatke si lahko privoščim iz virov sorodniške solidarnosti, saj noben sod ni brez dna in nobena prijaznost brez omejitev, od vsake hiše kdaj pa kdaj pobegne kakšen avto in kakšen vrtnar. Nikar se ne smej! In nikar mi ne pravi, da se ponavljam! Problem je kočljiv. Vzel sem v roke svinčnik in računal. Izračunal sem tole: če grem v Zagreb ali v Ljubljano, bojo stroški za hrano in stanovanje precejšnji. (Je neka razlika med enim in drugim mestom, ampak ne bistvena.) V škofovsko gimnazijo ne bi rad, tudi je do vrha zasedena. Kaj pa domači študij? No, vidiš idejo: ostal bi tu in se sam pripravljaj na razredne izpite! Pozanimal sem se, kakšne so takse in ugotovil, da so sicer razbojniške, da pa jih mora človek primerjati s stroški, ki ga čakajo pri tujih ljudeh za stanarino in hrano. In

rezultat? Približno osem proti ena, celo če kuharičine in Betine stroške zaračunavaš zelo visoko. Vidiš, Erna, kar dva razreda bi stisnil v enem letu. Kaj praviš?

– Takole, zdajle sem svojo risarijo lepo pospravil. Čopiči se sušijo. Bi eno risbo? Ne maraš rib? Hotel sem ti dati soma. Nič ne de! Pojdiva zdaj dol! Na temle hodniku je zrak tako fino suh in tamle, nad tistimle oknom, gnezdiho grlice, ki se grejo kar naprej ljubezen. Gru-gru-gru! Ali si bila kaj zaljubljena, v Švici? Nisem pričakoval, da mi boš odgovorila, sploh ne, Erna, pardon! Veža, vidiš, je vlažna. Če človek sede na stol pod stopnicami in če gospa teta igra klavir v salonu, prihajajo glasovi kakor iz globoke, obokane kripte, da so vijoličasti in malce plesnivi. Saj mi ne zameriš, da čudno govorim o glasovih? Jaz pač tako slišim, sicer se tegale stola ponavadi izogibam, ni mi všeč, ker je čudak, samotar. Kako si me pogledala, Erna! Sva že zunaj! Lipe imam rad od prvega dne. Podvodna svetloba. Vidiš, znova sva pod vodo, ti pa ne maraš rib! Nič nisem užaljen, ker nisi vzela soma. Eni ljubijo ribnik, drugi častijo vrtiček. Ti si bolj Leonidove vere, kar se vrtička tiče. Charles Darwin je imel deda, ki je napisal knjigo v verzih Plytonomia, or the philosophy of agriculture and gardening. Ampak tudi še eno drugo: A plan for the conduct of female education! To! Hecam se, Erna, saj vendar vidiš, in nikar ne zameri za prazen nič! Praviš, da se napihujem z učenostjo, ampak sploh ni res, kar mimogrede se me prime ime, naslov, podatek, pa to potlej ravno tako mimogrede stresem iz sebe, če ustreza konverzaciji. (Lepo rečeno!) Prejle sem ti pravil, kako me je zmerjal profesor Unković in kako je zagotavljal, da je da Vincijem odzvonilo. Grozno sem mu šel na jetra! In kje se je začelo? Pri kemiji nas je učil o barvah in jaz sem mu skočil v besedo in povedal, da je neki španski malar prešal posebno zeleno barvo iz figovega listja.

– Pojdiva proti trgu! Velja? Po bližnjici. Tale gabrov gozdiček se je tako prijazno usedel vrh grička, ravno prav je zrasel, ravno prav je redek, daleč se vidi. Opozarjam te, da sva znova pri valovih: valovi zemlje, hrana človeštva, dobrotni dar Amerike, krompir, bog ga požegnaj! Ne bom te moril s tem, kako so iz take pokrajine pisali velike simfonije. Die drei grossen B. Poglej oblake tamle! Kupole, Jeruzalem! Cumulus congestus, sence na pokrajini, ki je drugače čisto zlata. Štor, zraven drugi in tretji, gobe nobene, preveč je suho. Moj prihod je bil moker, potlej pa kar ena sončna parada za drugo. A opažaš, da govorim čedalje bolj napeto? Saj ti bom razložil! Prejle, ko sem pripovedoval, kako sem cefral živce profesorju, ki sploh ni vredno omenjati njegovega imena, sem mislil na mamó. Zakaj? Ker je bila obupana in ker sem bil njej od vseh ljudi najbolj nadležen. Nikoli je nisi videla, jaz pa nikoli nisem videl tvojega očeta. Tvoja teta, moj stric.

– Tale vlak bi moral biti po voznem redu ob osemnajst trideset v Zagrebu. Nismo se poznali. Vendarle...? Kakor skoz meglo se mi kaže en čokat in teman človek, kakršen je tisti na podobi v salonu, zdi se mi, da ga vidim, kako se mu napenjajo čeljusti, ko potiska nekakšno kuverto čez mizo, mama pa smrka v robček. Ampak, bil je še eden. Tistikrat je snežilo.

Imel je krznen ovratnik na plašču, ki ga ni slekel. Na široko se je smejal. Kdo? Vidiš, Erna, mama je bila obupana, ko je videla, da se sprehajam po leksikonu in po zooloških učbenikih kakor se drugi fantje na smučkah ali drsalkah po božji naturi. Tuhtala je, kako bi bilo prav, če bi končno v življenju naletela na resnično normalnega človeka. Zaposlena je bila na Socialnem zavarovanju. Bistra, majhna, črna, črnooka črnolaska. Zdaj mi je jasno, da s plačo, ki jo je tam dobivala, ne bi mogli živeti tako, kot smo živeli: štirisobno stanovanje, služkinja, mamin abonma v teatru, koncerti. Torej je prispeval tvoj oče. Ali tisti s krznenim ovratnikom? Sedela mi je na duši, ko je sedela na robu moje postelje. Zmerom se je trudila, da bi potlačila rdeči čop vrh moje glave, pa zraven še moje posebne interese. Široko odprte črne oči nad robom skodelice za čaj. »Kaj zdaj študiraš, Feliks? Geological observations? Kam te bo to pripeljalo? Toliko je bilo že zmede v familiji!« Gledala me je, kot bi bil zaznamovan z nesrečo, ki je ona, uboga reva, ne zna odvrniti. Ogabno! Hudičevo zoprno! Mučno! Erna, ti si edini človek, ki mu o vsem tem lahko pripovedujem. Saj, nerodno mi je, ampak moram povedati, kako sem se navezal nate, iz dneva v dan sem te bolj vaju, dobro mi de, če me poslušáš, lepo znaš poslušati, z očmi poslušáš, z usti, še dišiš tako, kot bi poslušala, nikar mi torej zdaj ne reci, da tvezem kar v tri dni in da sem smrkavec, ki ga vsaka ropotuljica prestraši, in ki ga najmanjša praska peče pri srcu, da objokuje nekaj, česar sploh ne pozna, in tako naprej in tako naprej... Saj se ne razburjam! Praviš, da kričim? Mogoče sem res malo glasen, oprosti! Precej razlogov je za razburjanje. Tudi *zate*, prijateljica! Če je namreč moja mama rekla, koliko je bilo že zmede pri nas, je imela razločno pred očmi človeka, ki je bil moj pa tudi tvoj stari oče, lepo moderno rečeno ded. Najin ded. Ničesar ne veš o njem? Interesantno! O očetovem dedu nekaj veš, o tistem slavnem strojevodji, o svojem pa nič. V tvoji familiji, pri Missievih, se o tem ni govorilo.

Ne bi te smel gnjaviti s starimi čenčami, naj so stokrat poučne. Poglej, kako žari streha na cerkvi! Mogoče bo vendarle nevihta, ko bova prišla do trga... Na vsak način bi rada slišala, kako je bilo s tistim najinim starim očetom? Saj sem rekel: mama! Enkrat se je izjokala in izpovedala, ko se ji je zdelo, da sem na nevarnih potih. V pouk... Tebi je tvoj oče govoril samo o dedu, nikoli o očetu, vem. Bržkone bi bilo najbolje, če bi tudi midva zaprla dosje. Pazi na korenino! Od tule se lepo vidi most in voda pod njim. Tehle starih kamnitih mostov tudi najhujša povodenj ne odnese. Ali naj brskava po rodovnikih, da bova natančneje videla, kje stojiva in po kateri reki sva priplavala? (Spomni se Mojzesa v košarici!) In prve knjige Mojzesove, ki se imenuje Genesis. Peta knjiga. (Ta osel zna vse na pamet!) »To je knjiga Adamovega rodovnika. Takrat, ko je Bog ustvaril človeka, ga je naredil po božji podobi; moža in ženo ju je ustvaril in blagoslovil ter ju imenoval 'človeka' takrat, ko sta bila ustvarjena. Adam je živel sto trideset let in je dobil sina po svoji sličnosti in podobi ter ga imenoval Seta. Po Setovem rojstvu je živel Adam še osem sto let in je dobil sinove in hčere. In vseh Adamovih dni, kar jih je živel, je bilo devet sto trideset let, potem je

umrl... « Jaz bom z našim rodovnikom kratek in selektiven. Jožef Kalmus, najin praded, je imel sina Leopolda in sin Leopold je bil torej najin stari oče. In o njem, zanimivo, ne veš ti nič, čeprav je bil oče tvojega očeta, jaz pa komaj kaj več, in še tisto malo več kakor skoz kalno vodo, skoz mamine solze. Leopold puška so mu pravili, ker se je tako vzravnano držal. Lep človek, slike nobene. No, dve fotografiji sem vendarle odkril na dnu predala. Lepota sama, kot je znano, te nikamor ne pripelje. Ker je bil priden, ker je bil zagrizen, ker je za vsako ceno hotel iz železničarskega enosobnega stanovanja, se je pridno učil in temeljito izučil in postal glavni blagajnik v Banco di Roma na Reki. Lepota, pridnost, manire. Strma pot! Moja mama je vedela povedati, kakšen velikanski plinski lesteneč so imeli nad mizo v jedilnici. Strma pot, skoraj plezarija!

– Spustiva se na cesto! Tudi tule je nekam strmo. Daj mi roko! Kako si drobcena in lahka! Jaz sem po besedi profesorja Unkovića pritlikavec, ein Zwerg, patuljak, ampak lahko bi te celo pot nosil ko štručko. Torej, najin ded! Mama je pomnila, da je bil doma povečini muhasto razpoložen: enkrat je bil čez mero vesel in razposajen, kratek čas po tistem pa čemerin in nevarno oster. Tvoj oče jih je dobival s pasom. Svoje mame se moja mama ni mogla spomniti. Umrila je na tretjem porodu. Takrat se je začelo... Glej, Erna še zdaj se prenaša name mamina živčnost! Leopold je izgubil busolo in zaneslo ga je na odprto morje. Dvakrat je zapihalo in ladja je utonila za obzorje. Ali je tako zelo ljubil svojo mišje tiho ženo? Komaj. Morda je pa le bila nekakšno nevidno sidro zanj. Kakor že: možakar je odkril karte in pijačo, vsekakor najprej karte, da so stvari začele romati iz hiše, da se zastori niso več odgrinjali, da so zvonili inkasanti, ki jim nihče ni odprl, da so služkinje prihajale in odhajale kot figure na ringlšpilu, saj kmalu ni bilo niti za mleko, potlej naenkrat vsega na pretek, luksuzne robe in neumnih nepotrebnosti, pa družb za en večer, pa cvilečih botric, pa rigajočih stricev, moja mama je bila še majhna, a se je marsičesa spominjala, kot se človek spominja norih sanj, spominjala se je, recimo, kako je oče klečal ob njeni posteljici in ihtel, na pragu sosednje sobe pa je razkoračeno stala kuharica in zahtevala vsaj toliko denarja, da bo prihodnji dan otrokoma lahko kaj skuhala, potem je prišel dan, ko oče ni šel več v službo, nekaj dni pozneje sta se prikazala dva v črno oblečena policijska uradnika in ga odpeljala s seboj, reklo se je, da ga zlepa ne bo, oglasile so se razne tete, jokale so ob besedi poneverba, medtem ko je tvoj oče stiskal pesti in kakor mlad volk renčal na vse, ki so ga ogovarjali... Dober dan želim! Kdo je bil to? Marinček, carinik? Osladen dedec, škilast tudi, zdajle sem se spomnil, da sem ga videl na postaji tisto popoldne, ko sem se pripeljal. Dežnik ima s sabo, mogoče bo res nevihta. Glej, tule pod mostom je gladina kakor polikana in mušice tiščijo navzdol. Toplotna nevihta se zakuha samo podnevi, včasih se prav dolgo cmari, v nekaj stopnjah. Tisti oblak, ki sva ga gledala iz gozdička, se je napihnil, da je čez pol neba. In kot bi si zgoraj nataknil kožuh, nekaj belega, resastega. Cumulonimbus capillatus. Mogoče bova morala vedriti. Dva kovača imam in te lahko povabim v gostilno, Erna. Zakaj bi te bilo sram? Tudi nevarno ni, saj nismo v Valparaisu...

Kako naj jaz vem, kako je bilo potlej s tvojim očetom? Očitno je, da je zagrizel in obvisel, kjer je zagrizel. Volk. Kar vidim ga: nad plenom čepi, nihče se ne sme približati. Obogatel je med prvo vojno, ko je bil še tako rekoč otrok, rešil se je sorodniškega skrbništva. Tudi moja mamo je rešil. Bogato se je oženil. Mama ga je oboževala. Ko je oče Leopold prišel iz aresta, sta ga otroka zatajila. Izginil je čez morje, kot je bila takrat navada, bogve, kje ga je naplavilo, lahko da ravno v Valparaisu... To je vse, kar jaz vem. Brez komentarjev. Vidiš, žandarmerijska postaja. Nekaj visi na oknih. Aha, žandarji imajo žehto, obujke perejo. Zelo ga je oboževala! Na Hrvaškem smo imeli zmerom kakšnega razbojnika, da so ga žandarji lovili, tu pa ni prida posla, zato se ukvarjajo s higieno. Dolgočasen poklic. Ne vem, zakaj se po njegovi poroki skoraj nista videvala, vsaj ne, da bi jaz vedel. Mislim, da ga je imela stalno v mislih. Gledala je njegovo fotografijo in potihem premikala ustnice. Grmi!... Takle gostilniški vrt bi moral kdo naslikati: sončni cekini po mizah, po pesku, rdeči stoli... in zdaj, glej, svinčena senca, hiter piš, konec cekinov!

– Moram reči, da pri najboljši volji ne razumem, zakaj naj bi vedrila pod tole pločevinasto strešico in se prestopala z noge na nogo kot pijanci brez denarja, ko imam vendar cela dva kovača v žepu in bi si tamle notri lahko privoščila hudiča in pol, sploh pa nama vedriti niti ni treba, iz nevihte ne bo nič, veter se je vzdignil in jo vleče proti jugovzhodu. Risanje in hoja in govorjenje in poželenje so naju izčrpali do znojne bledice in nama vzeli vsaj polovico lepote, tako da morava premisliti, ali bo ugled družin Kalmus in Missia bolj trpel zavoljo oštarijskega posedanja ali zaradi poškodovanega videza družinskih članov. Hram nama odpira dvoriščna vrata, skozi katera prihajajo omahujoči junaki flaše na poti, že veš, kam... Pridi! Sine Cerere et Baccho friget Venus. V gosposkih švicarskih internatih vas, kot je videti, ne učijo latinščine. Nič hudega, če nisi razumela! Tule je obokana veža, kjer tako znamenito diši po kislem vinu, golažu in postanem cigaretnem dimu. Dober dan, gospodična! Kam da naj greva, pravite! Na verando? Kakor ukažete! Boljši zrak, seveda, manj šundra! Hvala! Kaj boš ti, Irma? Malinovec! Malinovec torej, jaz bom pa en četrt belega. Natararica naju je izolirala od drugih gostov. Boš videla, Erna, kako bojo drug za drugim odpirali vrata iz točilnice, da si naju ogledajo. Tebe kolikor toliko poznajo, jasno, jaz sem pa uganka za preganjanje dolgega časa. A sem domišljjav, če se mi zdi, da jaz njih kar precej razumem? Malo so delavci, malo so kmetje, malo so obrtniki, vsi so tržani, vsak ima svojo fantazijo, ker nobeden ni zadovoljen s tem, kar je. Enega bojo agenti nahecali, da se bo odpeljal v Španijo na vojsko. Drugemu bojo drugi agenti dopovedali, naj čaka Adolfa s severa. In tretji! Tretji je na smrt previden in zelo molčeč. Četrti... Vse bi jih razporedil po stolpcih časopisa, čeprav časopisov zvečine ne berejo. Ti tudi ne, seveda. Tamle visi Jutro. Hvala, gospodična, ne, vse je v redu! »Nov kompromis v Londonu. Nota valencijske vlade. Priznanje generala Franca kot vojskujoče se stranke, bi valencijska vlada smatrala za sovražen čin. Ozadje bitke pri Pekingju. Njeno Veličanstvo Kraljica v Dubrovniku.

Kronanje ciganskega kralja v Varšavi... « In iz vsega tega živimo. In bomo živeli, če nam bo Bog dal živeti. Na zdravje!

– Premišlujem, kako bržkone premišluješ, da se šestošolcu odličnjaku, ki mu povrh vsega pravijo zoprno, scrkljano čudežno dete, ne spodobi naročati dvakrat po četrto belega vina pri belem dnevu in na beli verandi trške gostilne »Pri beli lisici«, posebno, ker se utegne zgoditi, da použita pijača ne bo le družabno spotekljiva, marveč tudi osebno škodljiva, zlasti in puncto indiskretne blebetavosti, ki je že tako pogosto natrgala nežne, komaj spletene vezi med dvema človekoma. Uf, kakšen stavek sem spletel! Aus dem Geiste der Musik. Kako se derejo pri šanku! Je šla meglica z jezera. To je znala tudi moja mama. Enormno je bila muzikalna. In enormno sentimentalna. Vendar to ne spada k stvari. Skladam! Komponiram! Najino verando obrašča trta. To je en akord. Krošnje kostanjev, ki jih je spet oblilo sonce, so drugi akord. Tretji je tako imenovani pisoar, od koder se antifonično, a tudi prepirljivo oglašča druga skupina pijancev, a jaz komponiram brez te antifone, prejšnjima dvema zeleninama dodajam modro galico, s katero so pobarvana vrata imenitnega lokala. Komponiram! Sonce je odbilo oblak. Na zlatem robu oblaka sedijo štirje zlati hornisti in razpihavajo modrino. Zvoki se stekajo kakor hitre vode. A-dur! Bržkone si misliš, da mi je vino že stopilo v glavo, kajne, Erna? Samo do neke mere. Prav gotovo je neumno, kar počnem in čvekam, ampak za temi besedami je vendarle vse, kar vem o sreči in o smrti. Morda je posmrtno življenje, če je, gibanje zvoka med zvoki, nihaj in še nihaj in še nihaj, nihaj med neštetimi nihaji, večna muzika. Nobena skrb te ne doseže. Večno isto in večno novo. Pač stokrat sem si rekel, da je glasba edina resnična sreča, ki jo človek lahko doseže. Večno isto in večno novo. In vendar, vidiš, je bila v mojo začaranost vkomponirana tudi popolna bridkost, namreč tisti trenutek, ko se mi je posvetilo, da nisem v nobeni večini bolj nemočen, kot sem v zadevah muzike, svoje velike ljubezni... Nikar me ne sprašuj, kdaj in zakaj in kako in čemu, ker ti ne znam razložiti. Nekje sem prebral dialog in v njem stavek: »Strašno je, da ne morem zaploditi otroka edini ženski, ki sem ji do konca privržen.« Pardon! Pomisli: vse ribe na svetu poznam, stokrat sem se v duhu peljal z ladjo Beagle, roko imam za risanje, vem, kdo so bili poveljujoči generali med francosko revolucijo, celo južno ozvezdje ti narišem z zavezanimi očmi in brez oklevanja, v petih jezikih se lahko pogovarjam, na pamet računam z večmestnimi števili, ko pa bi bilo treba sestaviti note za glasbo, ki je imam polne prsi...

– Dolgo, dolgo že molčiva. Kakor hitro se bo prikazala natakaraica, bom plačal. Tisti pijanci z meglico in jezerom so odkorakali pred sodni stol svojih babnic. Prav jim bodi! Nadlegujem te z muziko, čeprav je na daleč vidno, da iz tebe ne bi mogel napraviti tiste sorte gospodične, ki na koncertih vzdihuje nad partituro in ogorčeno zavija oči, če kak trombentač ali trombonist napravi kiks, ko dobi besedo. Sicer pa nikar ne misli, da sem veliko posedal po koncertih. Nisem se štilil, ker sem vedel, da je denarja ravno za mamino karto. Včasih sem stal, pač na stojšču. V Zagrebu je veliko glasbe. Marsikateremu znamenitemu muziku je tako rekoč na poti,

pa se ustavi in zašpila. Plačam! Ja, izvolite, hvala! Še kdaj drugič, gospodična, na svidenje! Vidiš, Erna, natararica ne ve, da tebe zlepa ne bo več kdo zvalil na to lepo verando. Usojam si reči, da si čezmerno prevzeta, čeprav me je neprestano strah pred zamero. Sobe oddajajo, se pravi, da ni navadna oštarija, ampak skoraj hotel. No, poglej, kako se dvorišče in vrt lepo sprijemata! Dva cementna leva stražita vrt, z dvorišča grejo pa stopnice na hodnik v prvem nadstropju. Opla! Opla! A vidiš, kdo gre po stopnicah? Točno! On je! Gospod Leonid Jurjevič Skobenski in persona. Hecno! Gospod Leonid Jurjevič gleda naokrog, kot bi se šel skrivalnice, kot bi bil v strahu, da ga bo kdo videl. S kom pa je? Poznaš tega človeka? Zdaj ne moreva ven. Lodnasta lovska obleka, majhen kovček, na prečo počesan, kakšnih trideset let ima. Neznanec. Zdaj sta na koncu stopnic. Poslavljata se. Nekam hlastno... Vsak na svojo stran. Leonid Jurjevič se je ozrl. Seveda naju ne more videti, ko sediva. Tujec gre proti postaji. Ne! Motor je zaropotal, gotovo ima motor pred hišo. Leonid Jurjevič je zavil proti domu. Zdaj se bova odpravila tudi midva, ampak počasi, da mu dava malo zraka, čutim, kako bi mu bilo zoprno, če bi zvedel, da sva ga videla. Po svojih potih hodi, malo skrivaško, bi rekel. No, midva bova molčala. Povej, ali si zaljubljena vanj? Kako si zapihala! Nimam pravice, da bi te zasliševal, torej te prosim, oprosti! Nič o njem in nič o glasbi! Povsem jasno! Obedisco, signora! In vendar, kadar pomislim nate, se mi vsili neka glasba, ki jo poznam, podobe, čeprav ponavadi glasbe ne pretvarjam v podobe, to je andante v c duru, saj je vseeno, povedal ti bom, čeprav ne maraš poslušati: ostinato bas koraka kakor gromozanska vojska zarjavelih kirasirjev, violončela, seveda, štiričetrtinsko, zgoraj počasna in gromozanska naveza železnih oblakov, basi, nenadoma pa se iz mračnega ozadja vzdignejo triole solistove violine kakor cvetenje dreves, potem je eno cvetoče drevo scela pred mano, ja, cvetoča jablana zakrije kirasirje in v njeni krošnji raste luč, vsa se spremeni v dišeč vodomet svetlobe, prek cele planote se prižigajo drevesa pod enakomerno bobnečim vetrom, ostinato, eno za drugim, in nad vsem je violina.